

ΕΕΚΠ

Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής

Ενημερωτικό Δελτίο (Newsletter) 3 / Ιανουάριος 2008

Περιεχόμενα

Για μια σύγχρονη και αποτελεσματική (οικονομική) διοίκηση των μονάδων υγείας
Ν. Πολύζος

.....2

Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και σύνταγμα
Π. Πολυζωίδης

.....3

Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα
Η αφετηρία μιας σύγχρονης συζήτησης.
Χ. Σκαμνάκης

.....4

Έρευνα: Νησιωτική ύπαιθρος, κοινωνικό κεφάλαιο και ψυχική υγεία.
Α. Ζήση

.....6

Για μια σύγχρονη και αποτελεσματική (οικονομική) διοίκηση των μονάδων υγείας

Το παρόν άρθρο αποτελεί την περίληψη των συμπερασμάτων και των προτάσεων πρόσφατης ανάλογης συγγραφικής προσπάθειας του υπογράφοντα. Το οικονομικό μέγεθος των συστημάτων υγείας, ιδιαίτερα στις λεγόμενες αναπτυγμένες χώρες, επιβάλλει ολοένα και περισσότερο τη συνεχή τους αξιολόγηση. Οι δαπάνες υγείας πλησιάζουν - αν δε ξεπερνούν - το 1/10 του συνολικού ΑΕΠ στις χώρες αυτές. Και αυτό συμβαίνει παρά τα μέτρα ελέγχου των δαπανών που έχουν ληφθεί τα τελευταία χρόνια. Το 70 % των δαπανών αυτών (κατά μέσο όρο περίπου) δίδεται από κρατικούς φορείς. Στη χώρα μας το ποσοστό αυτό πλησιάζει το 50% και τίθεται ζήτημα ισότητας και πρόσβασης των ασθενών στις υπηρεσίες υγείας, αν δεν αλλάξει η σχέση αυτή, π.χ. τουλάχιστον προς το 60-40. Αυτό σημαίνει 1% του ΑΕΠ περισσότερες δημόσιες και αντίστοιχα λιγότερες ιδιωτικές δαπάνες ή ανάλογη εξοικονόμηση. Ο εξορθολογισμός αυτός απαιτεί εφαρμοστέες προτάσεις που καταλήγουν σε μέτρα, όπως είναι:

- α.** η χρηματοδότηση της πρόληψης και μέρους της προνοσοκομειακής περίθαλψης (επείγοντα και χρόνια περιστατικά, ως εναλλακτικού τρόπου περίθαλψης και χαμηλού κόστους),
- β.** η αποτελεσματικότερη – αποδοτικότερη λειτουργία των νοσοκομειακών μονάδων,
- γ.** η ενοποίηση των χρηματοδοτικών φορέων του δημοσίου με παράλληλη διερεύνηση διαχωρισμού των υπηρεσιών παροχής από τις αντίστοιχες της χρηματοδότησης, και
- δ.** η θέσπιση ενιαίων κανόνων αποζημίωσης για τις υπηρεσίες υγείας δημοσίου και ιδιωτικού τομέα.

(συνέχεια στη σελίδα 2)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΖΟΜΕΝΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2008

Με την ευκαιρία της έκδοσης της ελληνικής μετάφρασης του βιβλίου “**The Political Economy of the Welfare State**” (εκδόσεις «Σαββάλας», σειρά «Κοινωνικές Επιστήμες»), η ΕΕΚΠ και οι εκδόσεις «Σαββάλας» διοργανώνουν από κοινού εκδήλωση με προσκεκλημένο ομιλητή τον συγγραφέα του βιβλίου καθηγητή Ian Gough, στις 7 Απριλίου 2008 (ο τόπος και η ώρα διεξαγωγής της εκδήλωσης θα ανακοινωθούν σύντομα).

ΜΑΙΟΣ 2008

Διοργάνωση ημερίδας

Θέμα: «Ανθρώπινα δικαιώματα, ποινικό φαινόμενο και κοινωνικός αποκλεισμός» (περισσότερες πληροφορίες στο επόμενο Ενημερωτικό Δελτίο).

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2008

Διοργάνωση 3ου Διεθνούς Συνεδρίου της ΕΕΚΠ

Θέμα: Κοινωνική μεταρρύθμιση και αλλαγές στο μείγμα «δημόσιου-ιδιωτικού» στο πεδίο της κοινωνικής προστασίας (βλ. ανακοίνωση παρακάτω).

Για να συντελεσθούν τα ανωτέρω, απαιτείται η γνώση και εφαρμογή ποικίλων εργαλείων (εσωτερικής) διοίκησης και (χρηματο)οικονομικής διαχείρισης, τα οποία θα αποσκοπούν στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας – αποδοτικότητας των υπηρεσιών (κυρίως των νοσοκομείων) και της παραγωγικότητας των πόρων τους, διαμέσου της χρήσης μετρήσιμων και ανακοινώσιμων στοιχείων. Μια σχετική πρόταση είναι η επεξεργασία σύγχρονων και πραγματικών (ανακοινώσιμων ετησίως) Προϋπολογισμών σε όλα τα επίπεδα (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό). Μια δεύτερη (συμπληρωματική πρόταση) είναι η πραγματική συνολική και τμηματική ανάλυση του κόστους, αλλά και του εσόδου, χρησιμοποιώντας όλες τις σύγχρονες μεθόδους με τη βοήθεια μηχανοργανωμένων λογιστικών συστημάτων. Σε αυτό προτείνεται να βοηθηθεί και η ακαδημαϊκή εφαρμοσμένη έρευνα, που είναι πλούσια στο διεθνές προσκήνιο, αλλά δυστυχώς φτωχή στα ελληνικά δρώμενα.

Με στόχο, λοιπόν, την εφαρμογή των παραπάνω, είναι σημαντικό αρχικά να δούμε την οργάνωση των υπηρεσιών των μονάδων υγείας, ιδιαίτερα των νοσοκομείων του ΕΣΥ. Οι οικονομικές υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας, των Διοικήσεων των Υγειονομικών Περιφερειών και των Νοσοκομείων (γιατί όχι και των Κέντρων Υγείας και των λοιπών μονάδων του ΕΣΥ) προτείνεται να αποκτήσουν ένα σύγχρονο οργανόγραμμα οικονομικών και άλλων υπηρεσιών που να εξυπηρετεί και το ρόλο τους ως μεγάλες (χρηματο)οικονομικές μονάδες, μιας και οι περισσότερες διαχειρίζονται κονδύλια (λειτουργικά, επενδυτικά, ερευνητικά, κ.λπ.) εκατομμυρίων ευρώ. Επιπλέον συμπέρασμα και πρόταση αποτελεί η ενοποίηση διαδικασιών – ροών – εντύπων, με στόχο την αποτελεσματικότητα της περιγραφείσας οργάνωσης, και κυρίως τη διασφάλιση ενός αποτελεσματικού συστήματος (εσωτερικού) ελέγχου (αρχικά τουλάχιστον για τα «μεγάλα» νοσοκομεία), που στο τέλος θα πιστοποιείται.

Είναι φανερό ότι η μεθοδολογία σύνταξης των Προϋπολογισμών με βάση το («παλαιό») δημόσιο λογιστικό δε μπορεί να συνεχισθεί στις δημόσιες μονάδες υγείας, γιατί είναι συνυπεύθυνη για τη δυσκολία ή αδυναμία αποτελεσματικής εξέτασης των (χρηματο)οικονομικών ροών των δημόσιων μονάδων (υγείας). Προτείνεται – αν όχι να καταργηθεί – να ενσωματωθεί παντού στο νέο (διπλογραφικό) λογιστικό σύστημα των δημόσιων μονάδων (υγείας).

Παράλληλα, είναι σάφρον να αξιολογηθεί - και στο δημόσιο - ο τρόπος σύνταξης και

παρακολούθησης των Προϋπολογισμών, αλλά και των συναφών αρχών λογιστικής τυποποίησης, των ιδιωτικών μονάδων (υγείας). Έννοιες «πολλαπλών» (οικονομικών, λειτουργικών, επενδυτικών, κ.λπ.) και «τμηματικών» (αναλυτικών) Προϋπολογισμών ή αναλύσεις «νεκρού» σημείου εσόδων – εξόδων και αξιολογήσεις επενδύσεων προτείνεται να γίνουν ευρέως και άμεσα γνωστές και (εφαρμοσμένες) στο δημόσιο σύστημα υγείας, με τη βοήθεια και των λογιστικών συστημάτων που ακολουθούνται στον ιδιωτικό τομέα. Η ανάλογη διαμόρφωση και δημοσίευση ισολογισμών είναι απαραίτητη και στις δημόσιες μονάδες (υγείας).

Όπως ήδη αναφέρθηκε, θα πρέπει άμεσα να εγκατασταθεί (όπου τούτο δεν λειτουργεί) το («νέο») δημόσιο («διπλογραφικό») λογιστικό (σύστημα) στα νοσοκομεία και τις μονάδες του ΕΣΥ, ξεκινώντας από το νέο Προϋπολογιστικό – Απολογιστικό σύστημα του ΠΔ 146/2003. Παράλληλα θα πρέπει να εξετασθεί από το αρμόδιο Υπουργείο (Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης) γιατί καθυστερεί η εφαρμογή του (όπου καθυστερεί μετά το 2004). Επίσης, προτείνεται ομάδα ειδικών εντός του ΕΣΥ, αλλά και με την αρωγή των Ακαδημαϊκών σχετικών χώρων, να αξιολογήσει την υπάρχουσα κατάσταση σε όλα τα νοσοκομεία και να προτείνει αναγκαίες και απαραίτητες αλλαγές που πηγάζουν από τις πρώτες ή αρχικές εφαρμογές, καθώς και την τυποποίηση των ανάλογων λογιστικών (προ)διαδικασιών, καθώς και την εκπαίδευση των χρηστών (όπου απαιτείται).

Συμπληρωματική με την ανωτέρω πρόταση θα μπορούσε να είναι η εξέταση ενός Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου Μονάδων Υγείας (και Πρόνοιας), που – γιατί όχι – θα τύχει κοινής εφαρμογής σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα περιλαμβάνοντας όσα αναπτύχθηκαν. Αν τούτο δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί, τότε προτείνεται ολοκληρωμένη μελέτη Κοστολογικής Οργάνωσης και Κοστολόγησης ανά «μονάδα» όλων των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας.

Τα προηγηθέντα, θα πρέπει να συνεπικουρούνται με ένα (νέο) τρόπο τιμολόγησης των υπηρεσιών υγείας, ο οποίος θα προκύπτει από την ορθολογική χρήση των παραπάνω λογιστικών προτύπων (κυρίως της Κοστολόγησης). Στόχος είναι να οδηγηθούμε γρήγορα σε τιμές – αμοιβές με βάση την ανάλυση ανά «διαγνωστική κατηγορία» (Diagnosis-Related Group, DRG), που τόσο διαδεδομένη είναι στα σύγχρονα συστήματα υγείας διεθνώς. Μια επιπλέον πρόταση αποτελεί η εφαρμογή ενός ελληνικού

αντίστοιχου συστήματος τιμολόγησης τόσο στον ιδιωτικό (π.χ. 100% της ενιαίας ανά DRG τιμής) όσο και στο δημόσιο (π.χ. 100% ή 40% για το νοσήλιο και 60% για την επιχορήγηση) τομέα παροχής υπηρεσιών υγείας. Παρόλα αυτά, το πιο αποτελεσματικό θα ήταν η πλήρης και ενιαία τιμή – αποζημίωση (με βάση το DRG) που θα καταβάλλεται από δημόσια (ή/και ιδιωτικά) ασφαλιστικά ταμεία, ενώ οι επιχορηγήσεις του κράτους θα δίδονται μέσω των δημόσιων ταμείων υγείας ή ενός ενιαίου φορέα τους.

Τέλος, δύο εξίσου σημαντικά θέματα - υποστηρικτικά των ανωτέρω - είναι τα «logistics» και η πληροφορική με τη χρήση δεικτών αξιολόγησης, στις μονάδες υγείας.

Δύο τελευταίες, λοιπόν, προτάσεις είναι:

α. η εφαρμογή ενιαίου προτύπου διενέργειας προμηθειών και γενικότερα της διαχείρισης της εφοδιαστικής αλυσίδας στις μονάδες υγείας (και Πρόνοιας), στο ΕΣΥ κατά αποκεντρωμένη περιφερειακή (ΔΥΠε) ή νομαρχιακή (3-4 μονάδες με κέντρο το «μεγάλο» νοσοκομείο) ή τοπική (πάντως όχι εθνική) «υπηρεσία», και

β. η εφαρμογή των «ολοκληρωμένων» συστημάτων πληροφορικής σε όλες τις (δημόσιες) μονάδες υγείας (αλλά και τις ιδιωτικές), που έτσι θα διευκολύνει πλήρως όλα τα προηγηθέντα, με στόχο την αξιολόγηση της απόδοσής τους μέσω δεικτών και ανάλογων συστημάτων (σχεδιασμός ενιαίου «Management Information System») και γενικά τη διοίκηση με βάση δείκτες απόδοσης (performance management).

Κατάληξη όλων αυτών αποτελεί η «μετρησιμότητα» και αξιολόγηση της απόδοσης των υπηρεσιών υγείας (accountability) με τη δημοσιοποίηση ανάλογων στοιχείων (λειτουργικών και χρηματοοικονομικών). Έτσι, θα διασφαλισθεί και η ποιότητα των υπηρεσιών υγείας, στην οποία οι διοικήσεις των μονάδων υγείας θα πρέπει να στρέψουν περισσότερο την προσοχή τους, αντικείμενο για το οποίο ο συγγραφέας του παρόντος υπόσχεται (συγγραφικά) να επανέλθει στο (άμεσο) μέλλον.

Νίκος Πολύζος
Αναπληρωτής Καθηγητής
στο ΤΕΙ Καλαμάτας

Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και σύνταγμα

Υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι ο ρόλος των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών, τόσο στο πεδίο της κοινωνικής προστασίας, όσο και στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο, αναβαθμίζεται με αυξανόμενο ρυθμό.

Πρόσφατα, μια πολυάριθμη ομάδα εκπροσώπων και μελών ελληνικών μη κυβερνητικών οργανώσεων ανέλαβε πρωτοβουλία για να συμπεριληφθεί αναφορά στο ρόλο και τις ευθύνες της κοινωνίας των πολιτών και των οργανώσεών της στο Σύνταγμα. Πράγματι, σε αυτό το πλαίσιο ξεκίνησε μια δυναμική, διαφανής και συστηματική προσπάθεια και πολύ σύντομα η καμπάνια «ΜΚΟ στο Σύνταγμα» κατάφερε να συσπειρώσει εκατοντάδες οργανώσεις και να κεντρίσει παράλληλα το ενδιαφέρον κορυφαίων συνταγματολόγων και πολιτικών επιστημόνων, πολλοί από τους οποίους τοποθετήθηκαν -χρησιμοποιώντας πάντως διαφορετικά επιχειρήματα και προσεγγίσεις και ενίοτε με επιφυλάξεις- υπέρ μιας τέτοιας προοπτικής.

Η προσπάθεια εδράζεται στον υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης της ελληνικής κοινωνίας προς τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, όπως αυτός καταγράφεται σε διάφορες στατιστικές αναλύσεις. Σύμφωνα με τους συντελεστές της πρωτοβουλίας, η συνταγματική αναβάθμιση δεν είναι αυτοσκοπός: απώτερος στόχος είναι η περαιτέρω συσπείρωση των οργανώσεων, η επιβεβαίωση της δυναμικής τους, η αύξηση των δυνατοτήτων και του κύρους τους και η με αυτόν τον τρόπο ουσιαστική αναβάθμιση του ρόλου τους στην ελληνική δημόσια ζωή. Παράλληλα, η επιστημονική επιτροπή της εκστρατείας υπέβαλε προς δημόσια διαβούλευση ένα προσχέδιο για την κοινή, εθελοντική αποδοχή αρχών οργάνωσης, λειτουργίας και δράσεων των οργανώσεων.

Από την άλλη μεριά, οι παραπάνω εξελίξεις προκάλεσαν και μια σειρά αντιδράσεων. Καταρχήν, αρκετοί επιστήμονες, όπως και πολιτικά πρόσωπα από όλους τους χώρους αντιμετωπίζουν με σκεπτικισμό την προοπτική της συνταγματικής αναγνώρισης του ρόλου των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Επιπλέον, πολλά στελέχη των ίδιων των οργανώσεων καταλογίζουν στους πρωτεργάτες της εκστρατείας ότι εκμεταλλεύονται την κατάσταση εμφανίζοντας ως γενικοί εκπρόσωποι του τομέα, κάνοντας εμφανή κατάχρηση της

εξουσιοδότησης που τους έχει δοθεί για συγκεκριμένες δράσεις -συζήτηση που παραπέμπει στο γενικότερο διπολικό πρόβλημα της συλλογικής εκπροσώπησης, στο πλαίσιο του οποίου η συγκρότηση δευτεροβάθμιων και τριτοβάθμιων οργάνων θεωρείται ανέφικτη, ενώ οποιαδήποτε άλλη, πιο πρακτική λύση, δεν εξασφαλίζει νομιμοποίηση. Έτσι, ένα πλήθος οργανώσεων αποχώρησε από την καμπάνια, ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις όπου η αντιπαράθεση δεν περιορίζεται στην ανταλλαγή λογικών, επιστημονικών και πολιτικών επιχειρημάτων, αλλά περιλαμβάνει επιθέσεις και κατηγορίες: το ζήτημα λοιπόν μπορεί να δημιουργεί πόλωση και να οδηγήσει σε συγκρούσεις.

Γιατί όμως να συμβαίνει αυτό, τι στιγμή που δεν υπάρχει πολιτική διακύβευση και οι αντίθετες μεταξύ τους απόψεις εκφράζονται από άτομα αναμφισβήτητου κοινωνικού και επιστημονικού κύρους, χωρίς προσωπικό συμφέρον και με προφανώς αγαθή πρόθεση; Αν και είναι δύσκολο να δοθεί συνολική απάντηση, σίγουρα σημαντικότερο ρόλο παίζει το γεγονός ότι ο καθένας από όλους όσοι εμπλεκόμαστε στο διάλογο προφανώς αντιλαμβάνεται τα πράγματα με τελείως διαφορετικό τρόπο. Αυτό μπορεί να συμβαίνει για τρεις κυρίως λόγους:

Πρώτον, οι έννοιες κοινωνία πολιτών, κοινωνική οικονομία, εθελοντικές οργανώσεις, μη κερδοσκοπικές οργανώσεις και μη κυβερνητικές οργανώσεις είναι μεν σχετικές μεταξύ τους, αλλά σε απολύτως καμιά περίπτωση δεν ταυτίζονται - άρα θα πρέπει κάθε φορά να ορίζεται με ακρίβεια το αντικείμενο του διαλόγου.

Δεύτερον, η υποβάθμιση του προβλήματος της έλλειψης ορισμών δεν συνεπάγεται την επίλυσή του. Παρά τις αξιόλογες προσπάθειες, ο όρος «μη κυβερνητική οργάνωση» για παράδειγμα, είναι και θα παραμείνει ορφανός. Το ζητούμενο εδώ δεν είναι να δοθεί (ένανς ακόμη!) ορισμός: το πρόβλημα είναι ότι δεν υπάρχει ένας φορέας, κάποιο σχήμα που να μπορεί να επιβάλλει τον κοινά αποδεκτό ορισμό. Η πρωτοβουλία, την οποία η επιστήμη και το κράτος οφείλουν να στηρίζουν, ανήκει φυσικά στις ίδιες τις οργανώσεις - όμως ποια οργάνωση ή πηγή οργανώσεων μπορεί να αποτελέσει το σημείο αναφοράς;

Τρίτον, εξακολουθεί να επικρατεί σύγχυση σχετικά με τον ρόλο των μη κυβερνητικών οργανώσεων, καθώς πλήθος στελεχών και ερευνητών θεωρεί ότι αυτές εξορισμού επιδιώκουν έναν καλό, αγαθό ή κοινωνικά επιθυμητό σκοπό - όμως ποιος νομιμοποιείται τόσο απλά να ξεχωρίσει το κοινωνικό «καλό» και «κακό»; Άλλωστε πολλά ζεύγη οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών επιδιώκουν αντικρουόμενους στόχους: απλό παράδειγμα, οι σύλλογοι κυνηγών και ζωόφιλων.

Σε κάθε περίπτωση, η δαιμονοποίηση και ο εξοστρακισμός της προσπάθειας θα ήταν εξίσου επικίνδυνος με την άκριτη αποδοχή της. Ανεξάρτητα από τη θέση του καθενός υπέρ ή κατά της συνταγματικής αναγνώρισης, πρέπει να παραδεχτούμε ότι η κινητικότητα ανέδειξε de facto, το ποιοι θέλουν, πρέπει και μπορούν να συνεισφέρουν στο σχετικό δημόσιο διάλογο: τα στελέχη και μέλη των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών, η πανεπιστημιακή και επιστημονική κοινότητα, τα στελέχη της δημόσιας διοίκησης και οι πολιτικοί. Αυτό που απουσιάζει είναι ο εμπλουτισμός με στοιχεία της εμπειρίας άλλων χωρών, αλλά κάτι τέτοιο είναι απλά θέμα χρόνου να συμβεί, καθώς ήδη εντοπίζονται σχετικές αναφορές και στην ελληνική βιβλιογραφία.

Ο εξαιρετικά γόνιμος διάλογος που εξελίσσεται σήμερα έφερε στο προσκήνιο πολλά καίρια και σημαντικά θέματα που σχετίζονται με θετικές και αρνητικές όψεις της κοινωνίας πολιτών στην Ελλάδα και από αυτήν την άποψη πέτυχε ήδη στόχο σπουδαίο, ίσως εξίσου σημαντικό με τη θεσμική αναγνώριση αυτή καθαυτή. Το γεγονός προκαλεί αισιοδοξία σε όλους όσοι με αγάπη προσεγγίζουν την ανάπτυξη της κοινωνίας πολιτών, όχι ως αυτοσκοπό, αλλά σαν μια πιθανή θετική συμβολή στην προσπάθεια για μια καλύτερη μελλοντική κοινωνία.

Περικλής Πολυζωίδης
Λέκτορας στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα. Η αφετηρία μιας σύγχρονης συζήτησης.

Ένα από τα κεντρικά ζητήματα που ανακύπτουν αναφορικά με την ανάπτυξη πρωτοβουλιών στο πεδίο της κοινωνικής οικονομίας σχετίζονται με το θεσμικό περιβάλλον το οποίο τις περιβάλλει.

Η ουσιαστική απουσία θεσμικής οργάνωσης του χώρου εγκλωβίζει τις δυνατότητες των πρωτοβουλιών και τη συνολική του προοπτική, τόσο ως πεδίου παροχής υπηρεσιών όσο και ως πεδίου δημιουργίας θέσεων εργασίας.

Η διαμόρφωση του χώρου της κοινωνικής οικονομίας βρίσκεται υπό διαμόρφωση όχι μόνον στην Ελλάδα αλλά και σε ολόκληρο τον ευρωπαϊκό χώρο, τόσο εξαιτίας του γεγονότος ότι είναι ακόμη ένα οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο σε εξέλιξη όσο και εξαιτίας του εγγενούς δυναμισμού του. Η ανάπτυξη και εμπέδωση του πεδίου της κοινωνικής οικονομίας ως διακριτού χώρου οικονομικής δραστηριότητας, επιχειρηματικότητας και εργασίας απαιτεί ωστόσο μια σειρά από θεσμικές ρυθμίσεις. Η ανάπτυξη του χώρου ως «ενδιάμεσο» πεδίου το οποίο εκτείνεται στο διάστημα μεταξύ του δημόσιου χώρου και του ιδιωτικού κερδοσκοπικού χώρου προσφέρει σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, απασχόλησης και προσφοράς προϊόντων και υπηρεσιών. Οι δράσεις αυτές αναπτύσσονται σε ολόενα και περισσότερους χώρους οικονομικής δραστηριότητας διατηρώντας ωστόσο ενότητα χαρακτηριστικών ενώ ταυτόχρονα αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα.

Ειδικότερα στην Ελληνική περίπτωση ο χώρος της κοινωνικής οικονομίας βρίσκεται σε πρώτη ακόμη φάση ανάπτυξης. Σημαντικές επισημάνσεις διατυπώθηκαν στο πλαίσιο της υλοποίησης δράσεων της Κοινοτικής

Πρωτοβουλίας Equal II. Ειδικότερα, κεντρικό στόχο του Εθνικού Θεματικού Δικτύου για την Κοινωνική Οικονομία αποτέλεσε η σύνθεση ολοκληρωμένης πρότασης σχετικά με την οροθέτηση του χώρου και τον προσδιορισμό των προϋποθέσεων πιστοποίησης δράσεων ως δράσεων κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Απώτερος στόχος υπήρξε η θεσμοθέτηση των βασικών προϋποθέσεων και η δημιουργία ενός εθνικού μητρώου οργανώσεων οι οποίες δραστηριοποιούνται στο πεδίο της κοινωνικής οικονομίας.

Κατέληξε δε στα ακόλουθα βασικά κριτήρια:

- Συνεχής οικονομική δραστηριότητα στην παραγωγή αγαθών / υπηρεσιών
- Συμμετοχική επιχειρηματική πρωτοβουλία
- Ανάλυση επιχειρηματικού / οικονομικού κινδύνου
- Αυτονομία στη διαχείριση
- Δημοκρατική λήψη αποφάσεων.
- Περιορισμένης έκτασης διανομή κερδών
- Εμφανής κοινωνικός σκοπός
- Υπαρκτό επίπεδο αμειβόμενης απασχόλησης

Επιπλέον καταβλήθηκε προσπάθεια διατύπωσης ενός «ευρύχωρου» ορισμού ο οποίος περιγράφει τις κοινωνικές επιχειρήσεις ως Επιχειρήσεις Περιορισμένης Ευθύνης οι οποίες είναι Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου, κοινωνικής ωφέλειας πολύ-εταίρικής μορφής, με αντικείμενο την παραγωγή, την προμήθεια ή την παροχή αγαθών και υπηρεσιών γενικού συμφέροντος και διαθέτει εκ του νόμου την εμπορική ιδιότητα.

Ακόμη διατυπώθηκαν τρεις βασικές κατηγορίες κοινωνικών επιχειρήσεων

1. Κοινωνική Επιχείρηση κοινωνικής φροντίδας, η οποία αποσκοπεί στην παραγωγή και παροχή αγαθών και υπηρεσιών υγείας – πρόνοιας για συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού (ηλικιωμένοι, παιδιά, άτομα με ειδικές ανάγκες, φυλακισμένοι κ.ά.)
2. Κοινωνική Επιχείρηση Ένταξης, η οποία αποσκοπεί στην ένταξη και ενσωμάτωση στην εργασία και απασχόληση ομάδων κοινωνικά αποκλεισμένων ή απειλούμενων με κοινωνικό αποκλεισμό
3. Κοινωνική Επιχείρηση Συλλογικού Σκοπού, η οποία αποσκοπεί στην τοπική ανάπτυξη με στόχο την ικανοποίηση των αναγκών της συλλογικότητας (πολιτισμός, περιβάλλον, οικολογία, εκπαίδευση, παροχές κοινής ωφέλειας κ.ά.), όπου καθοριστικό ρόλο καλείται να παίξει η Τοπική Αυτοδιοίκηση

Η πρόταση για τη θέσπιση κριτηρίων, η απόπειρα διατύπωσης ορισμού καθώς και το εγχείρημα οροθέτησης του περιεχομένου των πρωτοβουλιών του χώρου της κοινωνικής επιχειρηματικότητας διαμορφώνουν τα δεδομένα της συζήτησης για την κοινωνική οικονομία και τον τρόπο με τον οποίο πρακτικά εκδηλώνεται και αναπτύσσεται στην Ελλάδα σήμερα. Ωστόσο η συζήτηση είναι ανοιχτή αφού ακόμη κεντρικά σημεία της παραμένουν ασαφή και επικεντρώνονται κατά κύριο λόγο στην περαιτέρω διευκρίνηση των κριτηρίων αλλά και τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης, των όρων εργασίας ή της διανομής των κερδών των κοινωνικών επιχειρήσεων όπως αυτές θα λειτουργήσουν στο εγγύς μέλλον.

Χριστόφορος Σκαμνάκης

Λέκτορας στο Δημοκρίτειο Παν/μιο Θράκης

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ 3^{ου} ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΗΣ ΕΕΚΠ

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ:

**ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΜΕΙΓΜΑ «ΔΗΜΟΣΙΟΥ»-«ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ»
ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ****Αθήνα – 17-18 Οκτωβρίου 2008**

Η δυναμική αναδιάρθρωσης της μεικτής οικονομίας της ευημερίας αποτελεί το αντικείμενο του 3ου Επιστημονικού Συνεδρίου που οργανώνει η ΕΕΚΠ. Κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες ο μετασχηματισμός του κοινωνικού κράτους στην Ευρώπη είχε ως συνέπεια σημαντικές αλλαγές στα όρια ανάμεσα στο δημόσιο και το ιδιωτικό στο πεδίο της κοινωνικής προστασίας. Η έμφαση στο δημόσιο χαρακτήρα της κοινωνικής προστασίας ως το κύριο στοιχείο υλοποίησης της κοινωνικής ιδιότητας του πολίτη (social citizenship), που χαρακτήριζε τη «χρυσή εποχή» του κοινωνικού κράτους, αντικαθίσταται από τον διάλογο για την αναδιάρθρωση των σχέσεων ανάμεσα στη δημόσια και ιδιωτική παροχή (όπου η αγορά, οι εθελοντικές οργανώσεις, η οικογένεια και άλλοι φορείς συγκροτούν συστατικές ενότητες της μεικτής οικονομίας της ευημερίας).

Σημαντικές κοινωνικο-οικονομικές, πολιτικές και πολιτιστικές αλλαγές σηματοδοτούν τις αναδιατάξεις στο μείγμα δημόσιου-ιδιωτικού στο πεδίο της κοινωνικής ευημερίας. Ανάμεσα στις κύριες συνιστώσες των αλλαγών είναι η εντεινόμενη παγκοσμιοποίηση και η προϊούσα Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, οι τάσεις δημογραφικής γήρανσης, οι μεταβολές στη δομή και τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης, με αποτέλεσμα την ανάδειξη νέων κοινωνικών κινδύνων, καθώς και η τάση «εξατομίκευσης» των αναγκών στο κοινωνικο-πολιτιστικό πεδίο. Υπό το πρίσμα αυτό, οι επιλογές πολιτικής και οι πορείες μεταρρύθμισης τείνουν να δίνουν προτεραιότητα σε στόχους όπως: η εξεύρεση ισορροπίας ανάμεσα στις κοινωνικές δαπάνες και την οικονομική αποτελεσματικότητα (βλ. Στρατηγική της Λισαβόνας, επιλογές πολιτικής του ΟΟΣΑ κ.λπ.), την ανάδειξη πλαισίων άσκησης πολιτικής με έμφαση στον ελεγχόμενο ανταγωνισμό (managed competition), τη διαχείριση με βάση τα αποτελέσματα, τη μετάθεση αρμοδιοτήτων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών από το κράτος σε άλλους φορείς και την παράλληλη ανάπτυξη πρακτικών ρύθμισης για τον έλεγχο της επίτευξης αποτελεσμάτων, την αποδοτικότητα του κόστους και την ποιότητα των υπηρεσιών.

Οι θεματικές ενότητες του συνεδρίου περιλαμβάνουν:

- Τη μακροσκοπική (συγκριτική) θεώρηση της δυναμικής μετασχηματισμού του κοινωνικού κράτους (παγκοσμιοποίηση, δημογραφική γήρανση, αλλαγές στην απασχόληση, ενίσχυση μεταναστευτικών ροών και νέοι κίνδυνοι).
- Την αναδιάρθρωση των σχέσεων δημόσιου-ιδιωτικού σε διάφορα πεδία της κοινωνικής πολιτικής (κοινωνική ασφάλεια, συντάξεις, αγορές εργασίας και απασχόληση, εκπαίδευση, υγειονομική περίθαλψη, κοινωνική φροντίδα, αστική ανάπτυξη και στεγαστική πολιτική, αντεγκληματική πολιτική κ.λπ.) – Νέες διευθετήσεις στην παροχή κοινωνικής προστασίας (ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων και «πλεγμάτων» συνεργασίας μεταξύ δημόσιου, ιδιωτικού και τρίτου τομέα – τάσεις αποκέντρωσης αρμοδιοτήτων).
- Τις διάφορες διαστάσεις των μεταβολών του συστήματος κοινωνικής προστασίας (χρηματοδότηση, παροχή, ρύθμιση) καθώς και τα νέα πρότυπα διαχείρισης (διοίκηση αποτελεσμάτων, managed competition κ.λπ.) και τις εφαρμογές τους σε διάφορα πεδία κοινωνικής πολιτικής.
- Τις αναδιανεμητικές επιπτώσεις των αλλαγών με έμφαση στα φαινόμενα φτώχειας και εντεινόμενης κοινωνικής ανισότητας.
- Τον ρόλο των υπερεθνικών και παγκόσμιας εμβέλειας φορέων δράσης στις μεταβολές των συστημάτων κοινωνικής προστασίας (Ευρωπαϊκή Ένωση, ΟΟΣΑ, ΟΗΕ κ.λπ.).

ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Αποστείλατε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου τον τίτλο της εισήγησης, περίληψη 300 περίπου λέξεων και σύντομο βιογραφικό σημείωμα (μέχρι μία σελίδα) στις παρακάτω ηλεκτρονικές διευθύνσεις:
cskarnak@socadm.duth.gr & jmoukanou@yahoo.gr

Προθεσμία υποβολής προτάσεων:**25η Φεβρουαρίου 2008**

Οι ενδιαφερόμενοι θα λάβουν απάντηση σχετικά με την αξιολόγηση των προτάσεων από την Επιστημονική Επιτροπή την τελευταία εβδομάδα του Μαρτίου 2008.

Προθεσμία υποβολής κειμένου εισήγησης (έως 7000 λέξεις): 1η Σεπτεμβρίου 2008

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Βιδάλη Σ. (Δημ. Παν/μιο Θράκης) / Γράβαρης Δ. (Παν/μιο Κρήτης) / Δεδουσόπουλος Α. (Πάντειο Παν/μιο) /
Κασιμάτη Κ. (Πάντειο Παν/μιο) / Μανουδέας Σ. (Παν/μιο Μακεδονίας) / Παπαθεοδώρου Χ. (Δημ. Παν/μιο Θράκης) /
Πετμεζίδου Μ. (Δημ. Παν/μιο Θράκης) / Πετραλιάς Ν. (Παν/μιο Αθηνών) / Πρόκου Ε. (Πάντειο Παν/μιο)

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Πετμεζίδου Μ. (Δημοκρίτειο Παν/μιο Θράκης)
Παπαθεοδώρου Χ. (Δημοκρίτειο Παν/μιο Θράκης)
Σκαμνάκης Χ. (Δημοκρίτειο Παν/μιο Θράκης)
Μουκάνου Ε. (ΚΕΚΜΟΚΟΠ & Δημοκρίτειο Παν/μιο Θράκης)

Έρευνα: Νησιωτική ύπαιθρος, κοινωνικό κεφάλαιο και ψυχική υγεία

Το Πρόγραμμα Πυθαγόρας II με τίτλο «Προνοιακή μεταρρύθμιση και εκτίμηση αναγκών ψυχικής υγείας σε αγροτικές κοινότητες στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου» με επιστημονική ευθύνη της Επικ. Καθ. Αναστασίας Ζήση και χρηματοδότηση από το ΕΠΕΑΕΚ μελέτησε την επικράτηση κοινών ψυχικών διαταραχών σε μικρές αγροτικές κοινότητες των πέντε νησιών του ΒΑ Αιγαίου: Λέσβου, Λήμνου, Χίου, Σάμου και Ικαρίας καθώς και την συσχέτιση τους με μετρήσεις του κοινωνικού κεφαλαίου. Η συγκεκριμένη συγχρονική κοινωνιο-επιδημιολογική μελέτη αξιολογώντας θεωρητικά και μεθοδολογικά εναύσματα από σύγχρονες προσεγγίσεις των κοινωνικών επιστημών, όπως η έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου (Bourdieu 1986, Coleman 1988, Putnam 1993) εξετάζει πτυχές της κοινωνικής ζωής όλων των μικρών νησιωτικών αγροτικών κοινοτήτων της ΠΒΑ (n = 89) σε συνδυασμό με την ψυχική υγεία των κατοίκων τους, όπως αυτή εκτιμήθηκε με σταθμισμένη κλινική συνέντευξη, Clinical Interview Schedule – Revised (Lewis et al. 1992 συνδυαστικά με μια κλίμακα αυτό-αναφοράς (υπο-κλίμακα του SF-36). Οι μετρήσεις του κοινωνικού κεφαλαίου βασίστηκαν στο Εργαλείο για την Εκτίμηση του Κοινωνικού Κεφαλαίου της Παγκόσμιας Τράπεζας (Grootaert & vanBastelaer 2002).

Τα επιδημιολογικά ευρήματα έδειξαν πως η κόπωση, η ευερεθιστότητα και το άγχος (είτε υπό την μορφή ανήσυχων ιδεών είτε υπό την μορφή άγχους / νευρικότητας) είναι τα επικρατούντα συμπτώματα στο συγκεκριμένο δείγμα. Εντοπίστηκαν σημαντικές διαφορές φύλου με τις γυναίκες περισσότερο επιβαρυνμένες ψυχολογικά. Η συνολική επιδημιολογική εικόνα ψυχιατρικής νοσηρότητας υποδεικνύει ένα ποσοστό 14% να χρήζει κλινικής προσοχής.

Ως προς τα πρώτα ευρήματα του κοινωνικού κεφαλαίου, βρέθηκε πως οι συγκεκριμένες αγροτικές κοινότητες, παρά τη σημαντική δημογραφική ανισορροπία και τις ποικίλες δομικές αντιξοότητες που συχνά αντιμετωπίζουν, χαρακτηρίζονται από ένα ισχυρό αίσθημα ανήκειν, μια ιδιότυπη κοινωνικότητα που από τη μια μεριά συμμορφώνεται σε αξίες κοινωνικής αλληλεγγύης και αμοιβαίας βοήθειας αλλά από την άλλη, εμφανίζει μια εσωστρέφεια με φτωχές διαπροσωπικές σχέσεις τονίζοντας τις διαφορές που έχουν μεταξύ τους οι χωριανοί ως προς την 'νοοτροπία'. Οι κοινότητες αυτές διαθέτουν ένα είδος κοινωνικού κεφαλαίου 'δεσμού' που σε αρκετές περιπτώσεις 'γεφυρώνεται' με συλλόγους και ενώσεις των μητροπολιτικών κέντρων ή της διασποράς αλλά που παραμένει απομονωμένο και αποκλεισμένο από διαδικασίες πολιτικής επιρροής. Μετέπειτα πολύ-επίπεδες στατιστικές αναλύσεις θα εξετάσουν την σχέση κοινωνικού κεφαλαίου με την ψυχική υγεία.

Παραπομπές

- Bourdieu, P. 1986: "The forms of capital". In J. G. Richardson (ed.) *Handbook for Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood.
- Coleman, J. S. 1988: "Social capital in the creation of human capital". *American Journal of Sociology*, 94, 95-121.
- Grootaert, C. & vanBastelaer, T. (eds) 2002: *Understanding and Measuring Social Capital*. Washington: The World Bank.
- Lewis, G. et al. 1992: "Measuring psychiatric disorder in the community: a standardized assessment for use by lay interviewers". *Psychological Medicine*, 22, 465-486.
- Putnam, R. 1993: "The prosperous community: Social capital and public life". *American Prospect*, 13, 35- 42.

Αναστασία Ζήση

Επίκουρη Καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Αιγαίου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

Ευγενία Μουκάνου

ΚΕΚΜΟΚΟΠ
Λεωφ. Συγγρού 134, 176 71 Καλλιθέα,
Τ: 2109238473
Email: jmoukanou@yahoo.gr

Χριστόφορος Σκαμνάκης

Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης
Δημοκρίτειο Παν/μιο Θράκης
Π. Τσαλδάρη 1, Κομοτηνή 69100,
Τ.: 2109238473
Email: cskamnak@socadm.duth.gr

Στόχος του Ενημερωτικού Δελτίου είναι η προώθηση του διαλόγου και της ενημέρωσης σε όλο το φάσμα των πεδίων της κοινωνικής πολιτικής.

Το Δελτίο δημοσιεύσει σύντομα κείμενα, ανακοινώσεις ερευνητικών προγραμμάτων, σχόλια γύρω από την τρέχουσα επικαιρότητα στο χώρο της κοινωνικής πολιτικής και συναφές υλικό. Τα κείμενα/σχόλια προς δημοσίευση δεν θα πρέπει να υπερβαίνουν τις 1000 λέξεις και οι ανακοινώσεις ερευνητικών προγραμμάτων τις 400 λέξεις και η αποστολή θα πρέπει να γίνεται ηλεκτρονικά στις διευθύνσεις των υπευθύνων επικοινωνίας.

Προθεσμία υποβολής κειμένων για το επόμενο τεύχος: 20 Μαρτίου 2008.